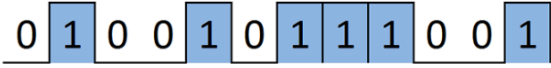

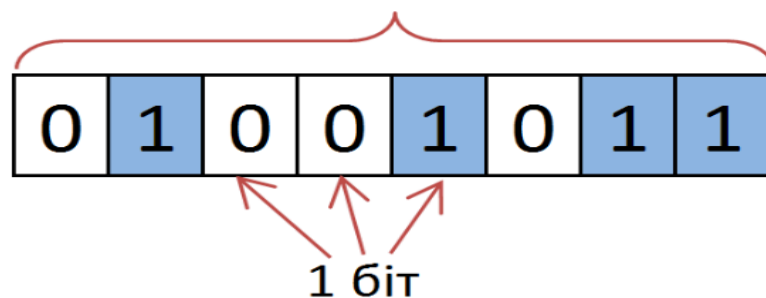
Урок 2 Двійкове кодування

Подання чисел у двійковій СЧ називають **двійковим кодом**

	1- Наявність електричного сигналу 0 – відсутність
Двійковий код	01001011001

Кожна цифра у двійковому коді – біт 1 біт – це цифра (0 або 1)	Послідовність із 8 бітів – байт 1байт = 8 бітів

1 байт=8 бітів

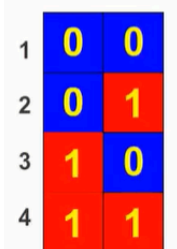

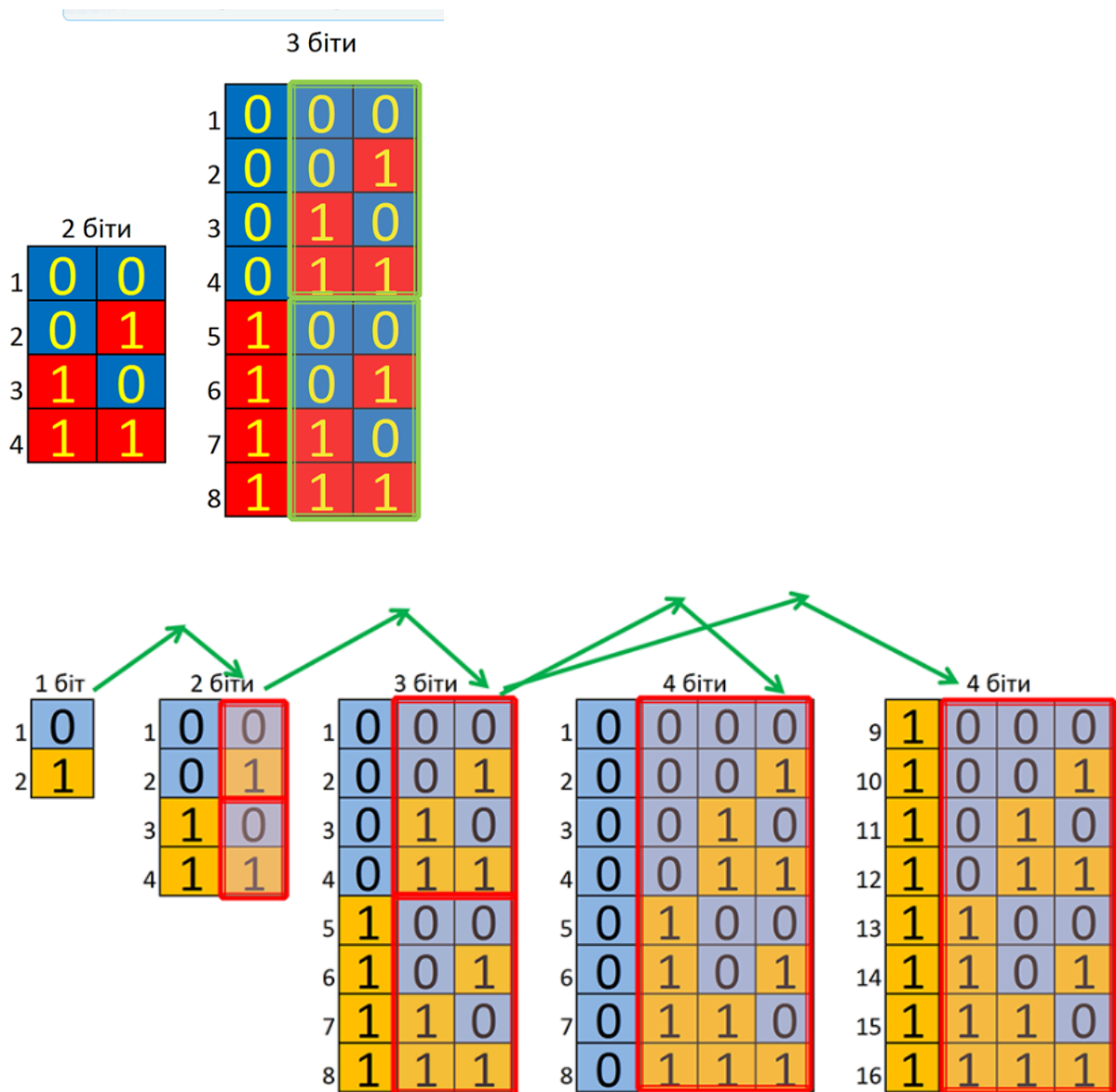
Довжина в бітах	Довжина в байтах
24	3
	128
	6 байтів і 4 біти

За допомогою **1 біта** можна закодувати **2** повідомлення.

Присвоїмо різним повідомленням два коди 0 та 1, які можна отримати з 1 біта.

біт – це цифра двійкового коду отримує код 0	бібліотека працює з 9-00 отримує код 1	завтра урок інформатики коди закінчилися

Які значення кодів можна утворити за допомогою 2 бітів?	
00, 01, 10, 11	

Яку кількість повідомлень можна закодувати з допомогою 1 байта?

$$2*2*2*2*2*2*2*2=$$

Закономірність

	4 біти					4 біти			
1	0	0	0	0	9	1	0	0	0
2	0	0	0	1	10	1	0	0	1
3	0	0	1	0	11	1	0	1	0
4	0	0	1	1	12	1	0	1	1
5	0	1	0	0	13	1	1	0	0
6	0	1	0	1	14	1	1	0	1
7	0	1	1	0	15	1	1	1	0
8	0	1	1	1	16	1	1	1	1

кількість бітів	кількість повідомлень, що можна закодувати
1	2
2	$2*2=2^2=4$
3	$2*2*2=2^3=8$
4	$2*2*2*2=2^4=16$
5	$2*2*2*2*2=2^5=32$
6	$2*2*2*2*2*2=2^6=64$
7	$2*2*2*2*2*2*2=2^7=128$
8	$2*2*2*2*2*2*2*2=2^8=256$

За допомогою n бітів можна закодувати 2^n повідомлень	
$2^7=128$	$2^9=512$
$2^{10}=1024$	

1 кілобайт (1 Кбайт) = 1024 байти;

1 мегабайт (1 Мбайт) = 1024 Кбайт;

1 гігабайт (1 Гбайт) = 1024 Мбайт;

1 терабайт (1 Тбайт) = 1024 Гбайт.

8байт=8*8=64бітів	2мб=2*1024*1024=2097152б
1кб=1026=4б	917504б=917504:1024=896кб
2кб=2*1024байт	
16кб=16*1024=16384б	

У двійковій СЧ «круглі величини» - степені двійки, а $2^{10}=1024$

Те, що кожна наступна одиниця вимірювання інформації в 1024 рази більша від попередньої, пов'язано з тим, що звичною для нас є десяткова СЧ, де всі «круглі» величини є степенями 10,

а у двійковому кодуванні застосовують двійкову СЧ, де «круглі» величини – степені двійки.

Давайте підрахуємо, скільки повідомлень можна закодувати за допомогою 1Кб.

1 Кб = 1024 байти = 1024*8 бітів = 8192 біти.

Отже, така кількість бітів дозволяє закодувати

2^{8192} повідомлень

Це число надзвичайно велике.

Уявіть собі: двійку множимо саму на себе 8192 рази!

Насправді це незрівнянно більше, ніж кількість найелементарніших часток у Всесвіті.

Азбука Морзе

Символи алфавіту кодувалися певним набором крапок та тире.

На початку 20 століття завдяки появі радіозв'язку популярною стала азбука, яка була запропонована ще в 1838 і названа на честь американського винахідника Самуеля **Морзе**.

Її можна вважати двійковим кодом, оскільки для передачі повідомлень використовувалися два види звукових сигналів: короткий (на папері його позначали крапкою) і довгий (тире).

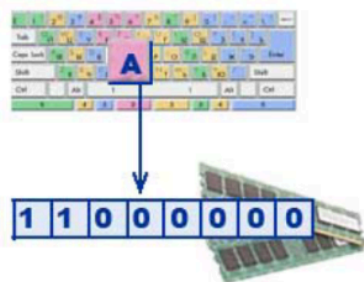

буква	код
А	. -
Б	- ...
В	. - -
Г	....
Ґ	- - .
Д	- ..
Е	.
Є	.. - ..
Ж	... -

і	..	— — . — — — ... — . — — . — .
м	— —	
н	— .	— — — . — .. — . — — . — .
о	. — —	
р	. — .	— — . — — — . — .. — . — — . — .
т	—	
б	— ...	— — — — . — . .. — — — . — .

Монітор

Натискання клавіші на клавіатурі надсилає на *контролер* (спеціальну мікросхему) електричний сигнал, який перетворюється на двійковий код і зіставляється з певним символом **таблиці кодів**.

Ви вже знаєте, що за допомогою **1 байта** можна закодувати 256 повідомлень, тобто створити 256 двійкових кодів. Така кількість дає змогу закодувати латинські символи, символи кирилиці, цифри та спеціальні знаки.

Система кодування ASCII

(American Standard Code for Information Interchange – стандартний код інформаційного обміну)

Створена інститутом стандартизації США.
Для запису одного символу виділено 1 байт.
Символам присвоєно **256** кодів від 00000000 до 11111111.

Таблиця кодів поділена на дві частини.

Структура таблиці ASCII

	номери	коди	призначення
Стандартна (інтернаціональна) частина. (128 символів)	0-31	00000000 - 00011111	Керуючі символи.
	32-127	00100000 - 01111111	Цифри, букви латинського алфавіту і специфічні символи, що використовуються найчастіше.
Альтернативна частина. (128 символів)	128-255	10000000 - 11111111	Національні алфавіти, написання яких відмінно від латинського. (Може мати різні варіанти).

Фрагмент таблиці ASCII-
кодів для кодування цифр

Код у десятковій системі	Код у двійковій системі	Символ
48	110000	0
49	110001	1
50	110010	2
51	110011	3
52	110100	4
53	110101	5
54	110110	6
55	110111	7
56	111000	8
57	111001	9

Фрагмент таблиці ASCII-
кодів для кодування
символів латиниці

Код у десятковій системі	Код у двійковій системі	Символ
65	1000001	A
66	1000010	B
67	1000011	C
68	1000100	D
69	1000101	E
70	1000110	F
71	1000111	G
72	1001000	H
73	1001001	I
74	1001010	J
75	1001011	K
76	1001100	L
77	1001101	M
78	1001110	N
79	1001111	O

Фрагмент таблиці ASCII-
кодів для кодування
символів кирилиці

Код у десятковій системі	Код у двійковій системі	Символ
192	11000000	A
193	11000001	Б
194	11000010	В
195	11000011	Г
196	11000100	Д
197	11000101	Е
198	11000110	Ж
199	11000111	З
200	11001000	И
201	11001001	Й
202	11001010	К
203	11001011	Л
204	11001100	М
205	11001101	Н
206	11001110	О

Код у десятковій системі	Код у двійковій системі	Символ
97	1100001	a
98	1100010	b
99	1100011	c
100	1100100	d
101	1100101	e
102	1100110	f
103	1100111	g
104	1101000	h
105	1101001	i
106	1101010	j
107	1101011	k
108	1101100	l
109	1101101	m
110	1101110	n
111	1101111	o
112	1110000	p
113	1110001	q
114	1110010	r
115	1110011	s
116	1110100	t
117	1110101	u
118	1110110	v
119	1110111	w
120	1111000	x

Виберіть фрагмент,
на якому подано слово **byte** у
двійковому форматі

1110011
1111001
1110100
1100101

1100010
1111001
1110100
1100101

1100010
1111001
1100010
1100101

1100010
1100001
1110100
1100101

Система кодування Unicode (уніфіковане кодування)

- З поширенням Інтернету та розвитком інформаційних технологій виникла необхідність розробки **єдиної системи** кодування текстової інформації, яка б охоплювала всі алфавіти та галузі знань.
- На зміну системі ASCII, у якій виділено для коду коду 1 байт і можна кодувати лише 256 різних символів, в 1991 році було запропоновано систему багатобайтового кодування – **Unicode (Юнікод)**.

	A64	A65	A66	A67	A68	A69
0	Ї	Ы		☼	Д	Т
1	Ѹ	ы		☼	д	т
2	Ѹ	Ѹ	Д	☼	Ї	Ї
3	Ѹ	Ѹ	Д	☼	Ї	Ї
4	Ѹ	Ѹ	Д	☼	Ї	Ї
5	Ѹ	Ѹ	Д	☼	Ї	Ї
6	Ѹ	Ѹ	Д	☼	Ї	Ї
7	Ѹ	Ѹ	Д	☼	Ї	Ї
8	Ѹ	Ѹ	Д	☼	Ї	Ї
9	Ѹ	Ѹ	Д	☼	Ї	Ї
A	Ѹ	Ѹ	Д	☼	Ї	Ї
B	Ѹ	Ѹ	Д	☼	Ї	Ї
C	Ѹ	Ѹ	Д	☼	Ї	Ї
D	Ѹ	Ѹ	Д	☼	Ї	Ї
E	Ѹ	Ѹ	Д	☼	Ї	Ї
F	Ѹ	Ѹ	Д	☼	Ї	Ї

Що представлено в Unicode?

- Практично всі сучасні писемності.
- Багато історичних писемностей, таких як давньогрецька, єгипетські ієрогліфи, клинопис, писемність майя та інші.
- Широкий набір піктограм, математичних, технічних, комерційних і музичних символів.

В **Unicode (Юнікод)** представлені практично всі письмові мови світу — як сучасні, так і мертві, а також величезна кількість технічних, математичних та графічних символів.

Головна мета Unicode — надати кожному канонічному символу унікальний цифровий код (номер), який не залежить від комп'ютерної платформи, операційної системи чи мови програмування.

У сучасному стандарті Unicode представлені такі основні категорії:

1. Письмо сучасних народів світу

- **Європейські алфавіти:** кирилиця (зокрема, українська абетка з літерами І, Є, І, Ї), латиниця, грецька, вірменська, грузинська мови тощо.
- **Азійські системи письма:** китайські ієрогліфи (ханьзи), японські (кана та кандзі), корейський хангиль, арабська в'язь, іврит, деванагарі (індійські мови) тощо.
- **Рідкісні письмена:** алфавіти корінних народів Африки, Америки та Австралії.

2. Історичні та мертві мови

- Давньоєгипетські ієрогліфи, шумерський та вавилонський клинопис.
- Скандинавські руни, давньогрецькі знаки, глаголиця та старослов'янська кирилиця.
- Письмо майя, ронго-ронго (острова Пасхи) та багато інших.

3. Спеціальні та технічні символи

- **Математичні та наукові знаки:** інтеграли, суми, квадратні корені, нескінченність ($\int$, $\sum$, $\sqrt{\quad}$, ∞), грецькі літери для формул (π , α , β).
- **Валюти:** символи гривні (₴), долара (\$), євро (€), єни (¥) тощо.
- **Технічні та типографські знаки**
: стрілки, лапки, маркери списків, дробі, шахматні фігури, картярські масті, ноти.

4. Смайли та Емоджі (Emoji)

- Unicode стандартизує графічні емоджі — обличчя, жести, тварин, їжу, прапори країн, транспорт та побутові предмети. Завдяки цьому емоджі, надіслане з iPhone, коректно відображається на Android чи Windows.

Як це працює технічно?

Кожному символу присвоюється код у шістнадцятковій системі числення, який записується як U+XXXX. Наприклад: 0

- U+0407 — українська велика літера І
- U+0041 — латинська велика літера A
- U+1F600 — смайлик 😊

Сам стандарт Unicode містить понад **150 000 символів**, і цей список постійно доповнюється щороку.

Найпоширеніші формати перетворення Unicode

UTF-8

- загальна кількість кодів **65 536**;
- сумісна з 8-бітовим (ASCII) кодуванням тексту;
- використовується в операційних системах та веб-просторі.

UTF-16

- загальна кількість кодів **1 112 064**;
- сумісна з UTF-8;
- використовується в сучасних операційних системах, веб-просторі.

UTF-32

- загальна кількість кодів **2 147 483 648**;
- сумісна з UTF-16;
- використовується для зберігання рядків в ОС UNIX.

<https://www.unicode.org/charts/>

Символ	Код Юнікод (HEX)	Назва символу
Ґ	U+0490	Кирилична велика літера «Ґ з підйомом»
ґ	U+0491	Кирилична мала літера «ґ з підйомом»
Є	U+0404	Кирилична велика літера «Є»
є	U+0454	Кирилична мала літера «є»
І	U+0406	Кирилична велика літера «І»
і	U+0456	Кирилична мала літера «і»
Ї	U+0407	Кирилична велика літера «Ї»

Головна різниця між UTF-8 та UTF-16 полягає у довжині коду, який використовується для запису одного символу, та в ефективності розподілу пам'яті для різних мов. Обидва кодування є частиною стандарту Unicode та здатні закодувати будь-який його символ, але роблять це по-різному.

Порівняльна таблиця та ключові відмінності:

Критерій	UTF-8	UTF-16
Розмір символу	Змінний: від 1 до 4 байт	Змінний: 2 або 4 байти
Мінімум для символу	1 байт (8 біт)	2 байти (16 біт)
Ефективність для латиниці	Дуже висока (1 байт на символ)	Низька (файли збільшуються вдвічі)
Ефективність для кирилиці	Середня (2 байти на символ)	Середня (2 байти на символ)
Ефективність для азійських мов	Низька (часто 3 байти на символ)	Висока (переважно 2 байти)
Сумісність з ASCII	Повна (коди 0-127 ідентичні)	Несумісна
Де використовується	Веб (HTML, XML), ОС Linux/macOS, файли конфігурацій	Внутрішня пам'ять Windows, Java, .NET/C#